

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 374. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992357467712/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

selv er dens Skaber, kan han føre sit Liv saa planløst, han vil ledet alene af sin ubestemte Længsel. Det gælder kun om Fastholden af Troen paa, at denne Længsel vil finde sin Genstand. Og det er saa let at fastholde denne Tro. Thi Alt omkring ham indeholder Varsler og Anelser om den. Det var Novalis, der gav den det berømte og hemmelighedsfulde Navn: *Den blaa Blomst*. Men Udtrykket maa selvfølgelig ikke forstås bogstaveligt. Den blaa Blomst, det er et hemmelighedsfuldt Sindbilled, omtrent som  $IX\Theta Y\Sigma$ , Fisken, for de første Kristne. Det er en Abbreviatur, et forkortet, sammentrængt Udtryk, i hvilket alt det Uendelige er sammenfattet, hvorefter et smægtende Menneskehjerte kan længes. Den blaa Blomst er Billedet paa den fuldkomne Tilfredsstillelse, paa den hele Sjælen udfyldende Lykke. Derfor skimtes den, længe før den mødes. Derfor drømmes der om den, længe før den ses. Derfor anes den saa hist, saa her, og det viser sig, at det var en Skuffelse; den øjnes et Sekund blandt andre Blomster og forsvinder; men Mennesket fornemmer dens Duft, snart svagt, snart stærkere, saa det beruses af Duften. Om det da end som Sommerfuglen flager fra Blomst til Blomst og dvæler snart ved Violen, snart ved den tropiske Plante, søger og higer det dog bestandig efter Et, den fuldkomne, ideale Lykke.

Om denne Længsel og dens Genstand er det, at Novalis's Hovedværk drejer sig. Dette Værk maa man studere og, for at forstå det, se hvorledes det opstaar.

Den første Forudsætning for denne Roman er Goethes *Wilhelm Meister*, og man kan tydeligt forfølge den aandelige Fremgangsmaade, ved hvilken *Wilhelm Meister* langsomt omsmeltes til *Heinrich v. Ofterdingen*. Wilhelm handler ikke, han dannes. Han stræber ikke, han længes. Han jager efter Idealer og søger dem først ved Teatret, saa i Virkeligheden. Ogsaa Wilhelm er et Foster af Gemyt. Det er Gemyttet, som ompænder alle de her optrædende Personer. Ikke blot at disse Personer selv er sjælfuldte som i saamangen moderne engelsk Roman, af Dickens f. Eks.; men der er ligesom Sjæl i det særegne dæmpende og fortonende Luftlag udenom Personerne. Iotet Træk staar virkelighedstro grovt eller bestemt, Gemyttets Børn har bløde Omrids. Heiberg har engang sammenfattet den Goetheske Verdensanskuelse, hvortil han selv slutter sig, i denne Sætning: Goethe er hverken umoralsk eller irreligiøs, som man siger, men han viser, at der

ingen ubetingede Pligtregler gives, og at vi bør indordne vor Religion under vor Poesi og Filosofi. Det Ejendommelige i *Wilhelm Meister* er da, at den stive skole- eller lærebogsagtige Sædelighed, de spidsborgerlige Moral- og Retskaffenhedsbegreber her er omformede saaledes, at det Moralske ikke mere udgives for at være den ubetingede Livsmagt, men ses som et betydningsfuldt Princip i Livet, som en af flere berettigede og beherskede Magter, omtrent som for Naturforskeren Hjernen ikke, hvor betydningsfuld den end er, staar som Et og Alt, men udfører sit Hverv i Forening med Hjertet, Leveren og de øvrige Organer. Saaledes er f. Eks. i *Wilhelm Meister* Sanseligheden ikke udskældt som dyrisk, men fremstillet uden Pedanteri som skøn og lokkende, i Philine. Den harmoniske Dannelse indviades af Wilhelm igennem mange tvetydige Forhold. Den ædle og sikre Verdenstone, det medfødte Aristokratiske i en skøn Natur forherliges i Kvindeskikkelserne; den Overlegenhed og Frihed i Væsen og Sind, som lykkelige og stærkt begunstigede Forhold giver, fremhæves med varm Sympati i Skildringen af de adelige Født. At det Ædle og det Adelige i denne Skildring mange Gange synes at løbe ud paa Et, kan vel i vore Dage støde os, men havde jo da sin Grund i det samtidige Tysklands jammerlige og ufrie Samfundsforhold. Da Bogen ikke er Fantasiens Barn med Virkeligheden, men med Gemyttet, er der i dens hele ydre Præg noget Virkelighedsfjernt. Meget er tilsløret, Meget forfinet, Alt er saaledes forædlet, at den ydre Verden staar i Skyggen af den indre.

For det Første forekommer kun private Begivenheder og Personer. Vi hører vel om Krig og kan nogenlunde slutte os til, at det maa være Revolutionskrigene, hvortil der sigtes; men noget Bestemt siges ikke herom. Stedet angives ligeledes almindeligt; man kan gætte paa Mellemtykland, dog Lokaliteten holdes ubestemt, og Landskabet gør sig aldrig gældende med noget nøjagtigt Præg, men klinger kun med som en svag musikalsk Ledsagelse af Stemningen. I de Forhold her skildres, hvor Kunsten, bagvendt nok som det da gik til i Tyskland, er Forskolen til Oplevelser, ikke omvendt, er Verdensliv og Byliv kun «en Smule Teaterlarm bag Kulisserne»<sup>\*)</sup>. Ingen af Personerne har et udvortes praktisk Øjemed, alle drives afsted af deres Længselsers og Luners Strøm, de flakker frit omkring uden

<sup>\*)</sup> Auerbach: *Deutsche Abende*.